Maa- ja metsätalousministeriö
Jord- och skogsbruksministeriet
Ministry of Agriculture and Forestry

VN/10132/2020-MMM-38

Maa- ja metsätalousministeriö
Neuvotteleva virkamies Tatu Torniainen

Asiantuntijakuuleminen 19.10.2021

Maa- ja metsätalousvaliokunta
Eduskunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi metsätuhojen torjunnasta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta (HE 156/2021 vp)

Metsätuholain tavoitteena on rajoittaa muun muassa puutavaravarastoista ja myrskytuhoista muodostuvaa hyönteis- ja sienituhovaaraa kasvavalle puustolle. Laki rajoittaa esimerkiksi tuoreen havupuutavaran kesäaikaista varastointia metsässä ja sen läheisyydessä. Tuoreimmat pohjatiedot hallituksen esityksen laatimiseen saatiin Luonnonvarakeskuksen (Luke) keväällä julkistamasta metsätuholain muutostarpeita koskevasta jatkoselvityksestä.

Ilmaston lämpeneminen koettelee metsiä muun muassa lisääntyvien hyönteis- ja sienituhoriskien kautta, ja näiden riskien hallitseminen on olennainen osa Suomen varautumista ilmastonmuutokseen. Metsätuhojen ehkäiseminen on välttämätön edellytys myös hiilinielujen ja -varastojen ylläpitämiseen ja vahvistamiseen – ja siten metsien rooliin ilmastonmuutoksen hillinnässä.

Metsätuholakiin ehdotettujen muutosten tavoitteena on metsätuhoriskien pienentäminen. Keskeiset asiakokonaisuudet, joihin esitetään muutoksia, ovat kirjanpainajan ja juurikäävän torjunta, puutavaran omistajuuden vaihtumisen määrittely metsätuholain tiettyjen säännösten soveltamisessa sekä toimijoiden omavalvontavelvoitteen kohderyhmän laajentaminen. Lain on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2022 alusta.

Kirjanpainajatuhojen torjunta

Suomi on toistaiseksi säästynyt vakavilta kirjanpainajatuhoilta, mutta ilmaston lämpeneminen lisää meilläkin laajamittaisten kirjanpainajatuhojen riskiä. Suomi jaetaan metsätuhoja aiheuttavien hyönteisten esiintymisen ja lämpösumman perusteella metsätuholaissa kolmeen alueeseen (A, B ja C etelästä pohjoiseen). Alueiden torjuntatoimista säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Nykyisellä B-alueella eli keskisessä Suomessa on tutkimustulosten perusteella selkeä tarve aikaistaa kuorellisen kuusipuutavaran poiskuljetusta. Siten osa B-alueesta, eli Satakunta, Pirkanmaa ja Etelä-Savo sekä osia Keski-Suomesta, Pohjois-Savosta ja Pohjois-Karjalasta esitetään siirrettäväksi eteläisen Suomen A-alueeseen, jossa määräaika kuusipuutavaran poistamiselle olisi 24.7. sijaan jo 15. heinäkuuta. Tästä säädettäisiin esitykseen sisältyvällä valtioneuvoston asetuksella.

Pienet, alle 50 kiintokuutiometrin kokoiset mäntypinot esitetään vapautettavaksi kokonaan poiskuljetusvelvoitteesta. Vapautusraja nousisi näin nykyisestä 20:stä 50 kiintokuutiometriin. Alle 50 kuutiometrin pinojen aiheuttama uhka lähimetsille on viimeisimpien tutkimustietojen perusteella todettu vähäiseksi.

Juurikäävän torjuntavelvoite

Juurikäävän torjuntavelvoite eli ns. kantokäsittelyvelvoite esitetään laajennettavaksi myös muihin kuin kasvatus- ja päätehakkuisiin. Velvoite koskisi tällöin jatkossa myös ei-metsänhoidollisia havupuuhakkuita, kuten sähkölinjojen, rautateiden ja tienvarsien raivauksia, joissa korjuualat voivat olla huomattavan laajoja. Myös mäntyvaltaisille turvemaiden metsille, joita velvoite ei ole aiemmin koskenut, esitetään nyt eteläisessä Suomessa kantokäsittelyvelvoitetta esitykseen sisältyvän valtioneuvoston asetuksen kautta. Kantokäsittelyssä havupuun kanto käsitellään torjunta-aineella kaadon yhteydessä.

Torjuntavelvoitteen ulkopuolelle jäisivät edelleen laissa jo nyt mainitut erityistilanteet, kuten kotitarvehakkuu. Velvoite ei jatkossa koskisi myöskään eräitä metsälaissa mainittuja erityiskohteita, eli tutkimuskäytössä olevia metsiä eikä hakkuita, joilla on metsän monimuotoisuuden säilyttämisen kannalta erityistä merkitystä.

Muut esitettävät muutokset

Pystykauppasopimusten sisällöissä on vaihtelua omistuksen siirtymisajankohdan suhteen, eivätkä puukauppaa harvoin tekevät metsänomistajat välttämättä tunne myyjää koskevia metsätuholain velvoitteita. Metsätuholaissa määriteltäisiin jatkossa ajankohta, eli puun kaataminen, jona puutavaran omistajuus vaihtuu myyjältä ostajalle pystykaupoissa metsätuholain 3 ja 4 §:n soveltamisen kannalta.

Esityksessä ehdotetaan lisäksi ammattimaista puunvälitystoimintaa harjoittavien toimijoiden sisällyttämistä omavalvonnan piiriin sekä Metsähallituksen aseman selkeyttämistä omavalvonnan osalta. Lakiin lisättäisiin myös velvoite kirjallisen omavalvontasuunnitelman laatimiseen. Omavalvontasuunnitelma tarkastettaisiin Metsäkeskuksen suorittaman tarkastuksen yhteydessä.

Eräät Euroopan unionin lainsäädännöstä johtuvat korvauksensaajia koskevat vaatimukset

Hallituksen esitys liittyy myös voimassa olevan metsätuholain 9 §:ään laajojen metsätuhojen torjunnasta sekä lain 10 §:ään, jossa määritetään korvaukset laajojen metsätuhojen torjunnasta aiheutuneista kustannuksista ja vahingoista.

Ehdotettu muutos koskee 10 §:ää, joka on EU:n valtiontukisäännöistä johtuen säädetty olemaan voimassa väliaikaisesti 31.12.2021 saakka. Metsätuholain 10 a §:ssä säädetään puolestaan siitä, että metsätuholain 10 §:ssä tarkoitettua korvausta ei myönnetä, jos korvauksensaaja on saanut 10 §:ssä tarkoitettujen vahinkojen korvaamiseen muuta julkista tukea tai verojärjestelmän kautta myönnettävää tukea taikka näitä tukia yhdessä.

Komissio on hyväksynyt metsätuhojen korvausta koskevan tukiohjelman ja se on voimassa 31.12.2021 asti. Tukiohjelma sisältää metsätuholain 10 §:n mukaisen laajojen metsätuhojen torjunnasta aiheutuneiden kustannusten ja vahinkojen korvausmenettelyn. Komissio on uudistamassa valtiontukisääntöjään ja on siihen liittyen päättänyt pidentää maa- ja metsätalousalaa koskevien valtiontuen suuntaviivojen voimassaoloaikaa. Siten metsätuhojen korvausta koskeva säännös voi viimeksi mainitun komission päätöksen mukaan olla voimassa 31.12.2022 asti. Edellä mainitun valtiontuen suuntaviivojen voimassaoloajan jatkamisen johdosta metsätuhojen korvausta koskeva tukiohjelma on ilmoitettu komissiolle ns. ryhmänotifikaatiossa, jonka komissio hyväksyi 16.12.2020. Tästä syystä ehdotetaan, että metsätuholain voimaantulosäännöstä (28 §:n 1 momentti) muutettaisiin siten, että siinä todetun valtioneuvoston asetuksen voimassaoloaika olisi edellä mainitun komission päätöksen mukainen eli se olisi vuoden 2022 loppuun saakka voimassa. Samassa yhteydessä metsätuholakiin lisättäisiin 10 §:ään liittyen määräajaksi edelleen 10 a §, joka koskee korvauksensaajia koskevia vaatimuksia ja jonka sisältö vastaisi vastaavaa voimassa olevaa määräajaksi annettua säännöstä.